

خواجه عبدالله انصاری

درس قبلی حکایتی را از مثنوی مولانا خواندیم، اکنون با یکی از شخصیت‌های بزرگ ادبی کشور آشنا می‌شویم. ما در این کتاب با مناجاتی از خواجه عبدالله انصاری آشنا شدیم؛ اکنون با زنده‌گی و شرح حال او نیز آشنا می‌گردیم؛ زیرا آشنایی با شخصیت‌های بزرگ کشور و از آن جمله آشنایی با شخصیت‌های ادبی و افکار آن‌ها مسیر درست زیستن را به ما نشان داده از گذشته تاریخی و فرهنگی کشور مان آگاه می‌شویم.

آیا درباره خواجه عبدالله انصاری، کارها و زادگاه او چیزی می‌دانید؟

شیخ الاسلام خواجه عبدالله انصاری عارف، نویسنده، شاعر و عالم بزرگ دین از سلسله خانواده‌گی ابو ایوب انصاری است که حضرت رسول الله ﷺ بعد از هجرت به مدینه در خانه او اقامت گزید. زادگاه خواجه عبدالله انصاری شهر هرات است. او در روز جمعه دوم شعبان سال ۳۹۶ هجری قمری (مطابق به ۱۰۰۶ میلادی) در یک خانواده پرهیزگار و اهل تعلیم و تربیت متولد گردید. در ایام طفلی و تازه جوانی استعداد فوق العاده و درک و فهم بیش از حد او اعجاب و تحسین دوستان را بر می‌انگیخت. خواجه عبدالله انصاری در آن ایام در خانه از مصاحبت یاران پدر که عموماً از بزرگان علم و مشاهیر هرات بودند، بهره‌مند بود و در بیرون همراه پدر از مجالس وعظ و ذکر سود می‌جست. شیخ الاسلام خواجه عبدالله انصاری در عصر خلافت القادر بالله عباسی (۳۷۶-۴۲۷ ه. ق.) چشم به جهان گشود. در آن زمان شهر بغداد مرکز خلافت مسلمانان بود. فاطمیان در مصر و سلطان محمود غزنوی (۳۸۳-۴۲۱ ه. ق.) در خراسان (افغانستان امروز) حکومت می‌کردند. دامنه اختلاف سیاسی میان سلجوقیان، غوریان و غزنویان گسترش پیدا کرده بود. این اختلاف‌ها گاه‌گاه به جنگ و خون‌ریزی منجر می‌شد و آرامش مسلمانان را به هم می‌زد. از طرف دیگر اختلاف‌های عقیدتی و مجادلات کلامی میان فرقه‌ها و مذاهب مهم اسلامی بسیار شدید گشته بود. تا به حدی که هر یک دیگری را به کفر متهم می‌کردند.

در چنین اوضاع و احوال سیاسی و مذهبی خواجه عبدالله انصاری با نوشته‌ها و اشعار خود مردم را به راه درست و صواب دعوت می‌نمود. وی هشتاد سال زنده‌گی کرد و در تمام عمر به تعلیم و گسترش دانش متداول عصر اشتغال داشت و با وجود درگیری با تحولات سیاسی و مذهبی لحظه‌یی از تلاش و ریاضت دست نکشید.

خواجه عبدالله انصاری به دو زبان دری و عربی آثار گران‌بهای نویخته و سر انجام در روز جمعه ۲۲ ذی الحجه، سال ۴۸۱ هجری قمری (مطابق ۱۰۸۸ میلادی) چشم از جهان فروبست و در گازرگاه هرات مدفون گردید.

خواجه عبدالله انصاری یکی از بزرگترین ادیبان زبان فارسی دری بود که همیشه چه در زمان حیات و چه پس از مرگش مورد احترام بوده است.

آثار خواجه عبدالله انصاری

تفسیر قرآن مجید به نام کشف الاسرار و عدة الابرار، طبقات صوفیه، رباعیات، گنج‌نامه، مناجات‌نامه (الهی‌نامه)، نصیحت‌نامه وزیر، صد میدان، مقامات، مخاطبات، مذاکرات، ارادت‌نامه، قلندرنامه، هفت‌حصار، محبت‌نامه و آثار فراوان دیگر.

نمونه کلام خواجه عبدالله انصاری در اول این کتاب به نام "الهی" آورده شده که شاگردان عزیز می‌توانند به آن نمایند.

توضیحات

- اختلاف‌های عقیدتی و مجادلات کلامی در آن زمان به آن بحث‌هایی گفته می‌شد که به تفسیر و تعبیر مسایل دینی ارتباط می‌گرفت.
- در گذشته چون خلافت اسلامی وجود داشت شهر بغداد مرکز خلافت اکثریت مسلمانان بود که به نام خلافت عباسی یاد می‌شد.
- فاطمیان یک سلسله خلفایی در مصر بودند که چون مذهب شان شیعه اسماعیلی بود خود را فرمان‌بردار سلسله عباسی که سنی مذهب بودند، نمی‌دانستند.

قواعد دستوری

- در این درس با اسم و صفت آشنا می‌شویم:
- **تعریف اسم:** اسم کلمه‌یی است که برای نامیدن موجودات به کار می‌رود؛ مانند: جاده، آب، احمد و غیره.
 - اسم دارای ویژه‌گی‌های زیر است:
 - پسوند جمع را بپذیرد.
 - پسوند تنکیر را بپذیرد.
 - نشانه افزایش یا پسوند اضافه را بپذیرد.
 - پسوند ندا را بپذیرد.
 - پیشینه را بپذیرد.

اسم انواع مختلف دارد؛ مانند:

- **اسم عام:** اسمی که افراد و اشیای هم‌جنس را نشان می‌دهد؛ مانند: خواهر، برادر، دوست و غیره.
- **اسم خاص:** اسمی که برای یک فرد یا یک چیز معین به کار می‌رود؛ مانند: کابل، آفتاب، بدخشان، ابن سینا و غیره.
- **اسم مفرد:** آن است که فقط یک موجود را نشان دهد؛ مانند: گل، کتاب و غیره.
- **جمع اسم:** آن اسمی می‌باشد که بیش از یک چیز را نشان می‌دهد و توسط "ان" و "ها" نشان داده می‌شود. مثل مردان، زنان و جنگل‌ها.
- **اسم جمع:** اسمی است که در صورت مفرد و در معنا جمع می‌باشد، مانند: گروه، سپاه، لشکر، مردم، گله، رمه این اسم‌ها با نشانه‌های جمع، جمع نیز بسته می‌شوند.
- اسم انواع دیگری نیز دارد که در اینجا به همین چند نوع آن بسنده می‌شویم.
- **صفت چیست:** صفت کلمه‌یی است که حالت، خصوصیت یا یکی از ویژه‌گی‌های اسم را بیان می‌کند. اسمی که صفت در مورد آن را توضیح می‌دهد موصوف گویند؛ مانند: کتاب خوب، قلم زیبا، کتابخانهٔ بزرگ، مکتب بزرگتر. در اینجا کتاب، قلم، کتابخانه و مکتب اسم‌های اند که با کلمه‌های خوب، زیبا، بزرگ و بزرگتر توصیف شده‌اند و کلمه‌های خوب، زیبا، بزرگ و بزرگتر به نام صفت یاد می‌شود.
- **قاعده:** در زبان فارسی دری صفت بعد از موصوف نوشته می‌شود؛ چنان‌که در بالا نمونهٔ آن را دیدیم؛ اما گاهی صفت قبل از موصوف یا اسم نیز می‌آید؛ مانند: نیک‌زن و نیک‌مرد و غیره.

خلاصه درس

- خواجه عبدالله انصاری در هرات متولد شده است.
- خواجه عبدالله انصاری از جمله شاعران، عارف و از نویسندگان و علمای بزرگ افغانستان می‌باشد.

- استعداد سرشار او در کودکی مورد تحسین همه بوده است.
- او کوشید با آثار خود انسان‌ها را به راه درست تشویق نماید.

فعالیت‌ها

◆ بشنو و بگو

- آیا خواجه عبدالله انصاری تنها شاعر بود؟
- در زمان خواجه عبدالله انصاری در مصر کدام سلسله حکومت می‌کرد؟
- آیا لازم نیست امروز نیز ما، مثل گذشته انسان‌های بزرگ با افکار بزرگ داشته باشیم؟
- آثار خواجه عبدالله انصاری را نام ببرید.

◆ بخوان و بنویس

- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود نوشته جاهای خالی آن را پر کنید:
- زادگاه خواجه عبدالله انصاری شهر..... است.
 - شیخ‌الاسلام خواجه عبدالله انصاری در عصر..... عباسی (۳۷۶ – ۴۲۷ هجری قمری) چشم به جهان گشود.
 - در آن زمان شهر..... مرکز خلافت مسلمانان بود.
 - خواجه عبدالله انصاری..... سال زنده‌گی کرد.
 - فکر کنید و بنویسید که چرا نوشته و آثار خوب می‌تواند در رفع اختلافات کمک

نموده و مردم را به راه درست هدایت نماید.

- خواجه عبدالله انصاری اسم عام است یا اسم خاص؟
 - سرد، گرم، سخت، نو، خوب، کهنه اسم اند یا صفت؟
- برای کلمه‌های بالا جمله بنویسید و بعد در آن اسم صفت، قید و فعل را نشانی کنید.
- دقت کرده انتخاب کنید:**

خواجه عبدالله انصاری از کدام سلسله خانواده‌گی بود؟

الف) عباسی

ب) فاطمی

ج) ابو ایوب انصاری

د) غزنوی

خواجه عبدالله انصاری در کدام شهر متولد شد؟

الف) مدینه

ب) هرات

ج) کابل

د) بغداد

خواجه عبدالله انصاری چند سال عمر نمود؟

الف) پنجاه سال

ب) هشتاد سال

ج) چهل و پنج سال

د) هفتاد سال

کارخانه‌گی

- نمونه دیگری از خواجه عبدالله انصاری را به کمک والدین، دوستان و یا از طریق کتاب‌ها و غیره آموخته در صنف برای همصنفان خود بخوانند.
- چند اسم عام، خاص، اسم مفرد اسم جمع و صفت را در کتابچه‌های تان فهرست کنید.